

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет психології та соціальної роботи

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра соціальної і прикладної психології

(повна назва кафедри)

Д и п л о м н а р о б о т а

бакалавр

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

**на тему: «ЗАЛЕЖНІСТЬ УСПІШНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ВІД РІВНЯ САМООЦІНКИ ЛЮДИНИ»**

Dependence of the professional activity success on the level of individual
self-esteem

Виконала: студентка денної форми навчання

напряму підготовки 6.030102 Психологія

Бичкова Ольга Олексіївна

Керівник: к.психол.н., доц. Коваль Г.Ш.

Рецензент: к.психол.н., проф. Кононенко О.І.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ від р.

Захищено на засіданні ЕК №

протокол № від р.

Оцінка _____/_____/_____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

(підпис) проф. Подшивалкіна В.І

(підпис) проф. Родіна Н.В.

ЗМІСТ

	Стор
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ САМООЦІНКИ НА РІВЕНЬ УСПІШНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	6
1.1. Підхід до поняття діяльності в психології.....	6
1.2. Професійна діяльність та передумови її успішності.....	9
1.3. Самооцінка як фактор людської особистості та її витоки.....	14
Взаємозв'язок самооцінки і успішності професійної	
1.4. діяльності.....	22
Висновки до першого розділу.....	30
 РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ САМООЦІНКИ НА РІВЕНЬ УСПІШНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	 31
2.1. Організація та методи дослідження.....	31
2.2. Особливості самооцінки успішних та неуспішних в	
професійній діяльності студентів.....	35
2.3. Аналіз впливу самооцінки на рівень успішності професійної	
діяльності.....	46
Висновки до другого розділу.....	54
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	59
ДОДАТКИ.....	63

ВСТУП

Проблеми підвищення ефективності професійної діяльності актуальні для будь-якого часу і будь-якої соціально-економічної формації, однак в кризовий період значимість їх зростає. Ефективність діяльності стає життєво важливою проблемою для окремої людини, фахівця. Ефективність його професійної діяльності стає його особистою проблемою, бо вона пов'язана, з одного боку, з задоволення його потреб, з іншого боку - з побудови його професійного і життєвого шляху.

Для суспільства в цілому проблема підготовки фахівців, раціонального їх використання, проблема ефективності праці взагалі важлива з точки зору розвитку суспільства, використання його ресурсів.

Перш ніж ставити питання про тенденції розвитку професіонала, необхідно розібратися в психологічному змісті таких понять, як успіх, неуспіх, ситуація успіху, успішність діяльності, професійна успішність і їх зв'язку з самооцінкою особистості. Будь-яку діяльність можна розглядати як успішну або неуспішну, якщо порівнювати її з певними еталонами якості виконання. О.М. Леонтьєв писав, що для досягнення щастя людина повинна просто ставити перед собою будь-яку мету і прагнути до неї.

Загальноприйнятою посилкою сучасної теорії домагань і мотивації досягнень є таке положення: людина сподівається на успіх і прагне до нього і в той же час боїться неуспіху і уникає його, оскільки він тягне за собою покарання, зниження самооцінки і соціального статусу і пов'язані з ним негативні емоції. А успіх, з психологічної точки зору - це переживання стану радості, задоволення від того, що результат, до якого людина прагнула у своїй діяльності, або збігся з його надіями, очікуваннями (або, строго кажучи, з рівнем домагань), або перевершив їх. На базі цього стану можуть сформуватися стійкі почуття задоволення, формуються нові, більш сильні мотиви діяльності, змінюється рівень самооцінки, самоповаги. Таким чином,

успіх може бути визначений як оптимальне співвідношення між очікуваннями оточуючих, людини і результатами її діяльності.

Проблемою діяльнісного підходу, структури діяльності, її різновидів і впливу на різні сфери людського життя займалися такі автори як С. Л. Рубінштейн, О. М. Леонтьєв, К.А. Альбуханова-Славська, Є.А. Климов, А. К. Маркова, Н.С. Пряжников, Х. Хекхаузен та ін.

Самооцінка, в загальному плані виступає як «ступінь задоволеності самим собою», може бути визначена як оцінка людиною-професіоналом своїх особистісно значущих фізичних, психічних, соціальних параметрів по відношенню до професійних завдань.

З точки зору успішності діяльності має значення: рівень самооцінки; адекватність самооцінки; стійкість самооцінки; гнучкість самооцінки.

Над дослідженням самооцінки, її складових, а також впливу на життєдіяльність індивіда працювали такі автори: Б.Г. Ананьєв, Л.І. Божович, В. Джемс, Ф. Зімбардо, С.Л. Рубінштейн, Т. Шибутані та ін.

Однак, аспект впливу самооцінки на успішність професійної діяльності на сьогоднішній день освітлений недостатньо, що й обумовлює актуальність дослідження, результати якого можуть бути застосовні в практичній діяльності психолога.

Мета: простежити взаємозв'язок рівня самооцінки і успішності професійної діяльності.

Об'єктом даного дослідження є учбова діяльність як квазіпрофесійна діяльність.

Предмет дослідження: вплив самооцінки на успішність учбової діяльності як квазіпрофесійної.

Завдання:

1. Провести теоретико-методологічний аналіз літератури з проблеми впливу самооцінки на успішність учбової діяльності як квазіпрофесійної.

2. Виявити особливості самооцінки успішних і неуспішних в учбової діяльності, як квазіпрофесійної, учасників емпіричного дослідження.

3. Проаналізувати вплив самооцінки на рівень успішності учбової діяльності як квазіпрофесійної.

За критерій успішності професійної діяльності (в нашому випадку навчальної діяльності, як квазіпрофесійної) були прийняті оцінки студентів за 2 року навчання в магістратурі, так як саме вони є найбільш показовими для майбутньої професійної діяльності.

Методи дослідження:

- синтез та аналіз теоретичного джерел;
- метод психолого-діагностичного дослідження з використанням
- психодіагностичних методик: методика С.А. Будассі «Дослідження самооцінки особистості» та «Методика діагностики самооцінки Дембо - С.Л. Рубінштейна» в модифікації Прихожан;
- методи математичної статистики (описові статистики, кореляційний аналіз). Статистична обробка даних здійснювалась за допомогою комп'ютерної програми excel. Метою математичного аналізу даних виступив пошук взаємозв'язків між показниками рівня самооцінки та успішності професійної діяльності.

Етапи дослідження. Організація дослідження складена з 3 етапів: методологічного, психодіагностичного, аналітичного.

База дослідження: Одеський Національний Морський університет, гуманітарний інститут, спеціальність "Право".

Вибірку склали 50 студентів-магістрів другого року навчання, вік від 22 до 26 років.

Структура и об'єм роботи. Робота складається зі вступлення, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (43) та 1 додатка. Робота містить 7 таблиць і 2 рисунка.

ВИСНОВКИ

1. Серед існуючих в психологічній науці підходів до розгляду феномена «діяльність» ми керуємося теорією діяльності, розробленої О.М. Леонтьєвим, в якій запропоновано структурну будову діяльності, яка передбачає виділення власне діяльності, дій, операцій. Професія розуміється як спільність, як область докладання зусиль, як діяльність і область прояви особистості.

Успіх у професійній діяльності може бути викликаний різними причинами, але ми розглянули його через призму самооцінки людини, так як саме вона є найбільш значущою для нашого дослідження.

В процесі роботи над теоретичними дослідженнями проблеми самооцінки і її впливу на рівень успішності професійної діяльності, ми, аналізуючи різні джерела інформації, прийшли до висновку, що самооцінка безпосередньо впливає на успішність професійної діяльності: всі автори єдині в думці негативного впливу заниженою і сильно завищеною самооцінкою на успішність діяльності людини, в тому числі і професійної.

2. Спланувавши і організувавши емпіричне дослідження, ми перевіряли висунуте нами припущення про те, що при адекватній або високої самооцінці професійна діяльність буде успішнішою.

З усіх учасників емпіричного дослідження ми відібрали успішних і неуспішних у навчальній діяльності студентів, вважаючи її квазіпрофесійною, тим самим, реалізувавши виконання однієї з поставлених нами завдань. Успішними в професійній (в даному випадку навчальній) діяльності ми визнали 15 з них, і стільки ж визнано неуспішними.

Середній показник самооцінки за групою успішних в професійній діяльності студентів відповідає крайньої межі адекватного рівня; середній показник рівня домагань балів адекватний; середній показник цільового відхилення - групі в цілому притаманний розвинений механізм визначення

мети, вміння ставити реально здійсненні цілі. В середньому коефіцієнт рангової кореляції по групі дорівнює 0,57 балам, що відповідає середньому рівню самооцінки, який майже межує з рівнем самооцінки вище середньої (з 0,6 балів).

Середній показник самооцінки в групі неуспішних в професійної діяльності студентів, адекватний рівень); рівень домагань завищений, що відповідає інфантильною особистості, що не вміє ставити реальні цілі; цільове відхилення - завищений рівень, який вказує на нерозвинений механізм визначення мети, невміння ставити реально досяжні цілі.

В середньому коефіцієнт рангової кореляції по групі дорівнює 0,43 балам, що також відповідає середньому рівню самооцінки.

3. У процесі аналізу впливу самооцінки на рівень успішності професійної діяльності успішних і неуспішних в професійній діяльності учасників було виявлено:

- результати групи успішних в професійній діяльності студентів мають певну стабільність: ми не отримали ні занижених, ні межево завищених оцінок. Рівень самооцінки в даній групі студентів практично однаковий і межує з завищеною самооцінкою.

- у неуспішних в професійній діяльності студентів ми, виявили, великий розкид в показниках. Тут ми отримали як нереалістично занижені, так і нереалістично завищені показники за рівнем самооцінки, чого ми ні в якій мірі не спостерігали в попередній групі випробовуваних.

- групі студентів, успішних у професіональній діяльності, в цілому притаманний адекватний рівень цільового відхилення по всім діагностуються параметрам. Це свідчить про розвиненому механізмі визначення мети, властивому даній групі учасників дослідження.

- у групи неуспішних у своїй професійній діяльності студентів рівень цільового відхилення є сильно завищеними хоча б по одному з діагностованих показників, що свідчить про недостатньо розвиненому

механізмі визначення мети, властивому студентам, чия професійна діяльність не є успішною.

- в групі успішних в професійної діяльності студентів притаманний адекватний рівень домагань.

- у неуспішних в професійної діяльності студентів рівень домагань сильно завищений, що говорить про інфантильність, невміння ставити реально здійсненні мети.

Таким чином, наше припущення про те, що у успішних в професійній діяльності людей самооцінка адекватна, або висока, підтвердилося.

Практична значущість нашого дослідження полягає в можливості застосування його результатів у діяльності психолога. Зокрема, при професійному відборі кандидатів на певну вакансію. Це дозволить спрогнозувати успішність даної людини в майбутній професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Альбуханова-Славская К.А.. Личность в процессе деятельности // Психология личности // т. 2// Хрестоматия.- Самара: Изд. Дом "Бахрах", 1999г., с.240.
2. Ананьев Б.Г.. О проблеме современного человекознания. М.: Наука , 1987 г., 380 с..
3. Ануфриев А.Ф.. Научное исследование // Курсовые, дипломные и диссертационные работы. М., Изд. «Ось-89», 2002г., 112с.
4. Бернс Р. Я – концепция и Я – образы. Самосознание и защитные механизмы личности. Самара. Изд. Дом «Бахрах», 2003г., 656 с.
5. Божович Л.И.. Этапы формирования личности в онтогенезе// Вопросы психологии, 1989 г., №4, с.22-34
6. Борисов Ю.А., Кудрявцев И.А.. Смысловая сфера сознания и самосознания успешных и неуспешных менеджеров среднего звена// Психосемантика// Психологический журнал , 2003 г., т.24, №1, с.91-103
7. Бороздина Л.В.. Исследование уровня притязаний // Учебное пособие. - М.: Инс-т Психологии РАН РФ , 1993 г., с.141
8. Брушлинский А.В.. Проблемы психологии субъекта. М. , 1994 г., 90с.
9. Гиппенрейтер Ю.Б., Пузырей А. А.. Предисловие к фрагменту книги У.Джемса // Психология личности. Тексты / под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, Пузырей А.А. . М., 1988 г, с.60
10. Гульянова Н.А.. О связи самопрития и осознания Я – образа в ситуации неуспеха // Вестник Моск. ун-та //сер.14//психология,2001 г., №3, с.68-75
11. Джемс У.. Психология. М.: Педагогика, 1991 г., с.88

12. Зеер Э.Ф.. Психологические основы профессионального становления личности инженера – педагога // Дис. ...докт. психол. наук Свердловск , 1985 г.
13. Зейгарник Б.В. Теория личности К.Левина. М.,1991г., с.169
14. Зимбардо Ф.. Формирование самооценки. Самосознание и защитные механизмы личности. Самара. Изд. Дом «Бахрах», 2003г.
15. Квинн Вирджиния Н.. Прикладная психология. – С-Пб., М., Харьков, Минск: Питер, 2000г., 560 с.
16. Климов Е.А.. Реплика о структуре профессионализма и профессионала // Психология профессионала. М. , 1996 г., с.145-204
17. Кон И.С.. Категория "Я" в психологии // Психол. ж - л., 1991 г., т.2., № 3, с.25-38
18. Корнеева Л.Н.. Самооценка как механизм саморегуляции профессиональной деятельности // Вестник ЛГУ . 1989 г., Вып . 4 , с.91-96
19. Коростылева Л.А.. Самореализация личности в профессиональной сфере: генезис затруднений// Психологические проблемы самореализации личности. Вып. 5 под ред. Г.С. Никифорова, Л.А. Коростылевой. С-пб.: Изд-во Спб. унив-та , 2001 г., с.232
20. Кулагина И.Ю., Коллюцкий В.Н. Возрастная психология. М.: ТЦ Сфера, Юрайт, 2001 г., 464 с.
21. Лаврова Н.А.. Влияние личностных особенностей на успешность профессиональной деятельности в системе «человек – человек»/ Психодиагностика: области применения, проблемы, перспективы развития./ Тезисы московской межвузовской научно-практической конференции под ред. Карелиной М.Ю.. М.: МИССО, 2003 г., 195с.
22. Леонтьев А.Н.. Деятельность. Сознание. Личность. М., 1985 г., с.304.
23. Маркова А.К.. Психология профессионализма. - М., 1996 г., с.88
24. Митина Л.М.. Формирование профессионального самосознания учителя //Вопросы психологии , № 3, 1990 г., с.58-64

25. Немов Р.С. Психология. М.:Владос, 2003 г., т .1, 688 с.
26. Петровский А.В.. Введение в психологию. М., 1995 г., с.410
27. Психологический словарь под ред.В.П. Зинченко, Б.Г. Мещерякова. М.: Педагогика - Пресс, 2001 г., 440 с.
28. Пряжников Н.С.. Психологический смысл труда: учебное пособие к курсу "Психология труда и инженерная психология". М.:Изд. Институт практической психологии. Воронеж: НПО, МОДЕК , 1997 г., с.52
29. Родина О.Н. Предпосылки успеха в труде психолога// Вестник МГУ. Сер.14, Психология. 1996 г., №3, с .60-67
30. Рубинштейн С.Л.. Основы общей психологии. С-Пб., М., Харьков, Минск: Питер, 1999 г., 720 с.
31. Рудкевич Л.А., Рыбалко Е.Ф.. Возрастная динамика самореализации творческой личности // Психологические проблемы самореализации личности. Под ред. А.А.Крылова, Л.А.Коростылевой. Спб.: Изд-во С-пб ун-та, 1997 г., с.240
32. Самоукина Н.В.. Психология и педагогика профессиональной деятельности. М.: Экмос, 1999 г., 352 с.
33. Славнов С.В.. Структурно-динамические характеристики образа успешного профессионала налоговой полиции// Психологический журнал, 2003 г., т.24, с.82-90
34. Соколова Е.Т., Столин В.В.. Самосознание и самооценка при аномалиях личности. - М., 1989, с.87
35. Спиркин А.Г..Сознание и самосознание. М.: Политиздат , 1982 г., 303с.
36. Столин В.В.. Самосознание личности. М., 1993 г., 284 с.
37. Теплов Б.М.. Способности и одарённость// Проблемы индивидуальных различий. М., 1981 г., с.9-20
38. Хекхаузен Х.. Мотивация и деятельность в 2 т.// пер. с немец. под ред. Величковского Б.М.. М.: Педагогика, т.1, 1986 г..

39. Чеснокова И.И.. Особенности развития самосознания в онтогенезе // Принцип развития в психологии. М . , 1988 г., с.26-27
40. Чирикова А.Е.. Психология предпринимательской деятельности// Личностные предпосылки успешности деятельности российских предпринимателей// Психологический журнал, 1999 г., т.20, №3, с.81-92
41. Шавир П.А.. Психология профессионального самоопределения в ранней юности. М.: Педагогика , 1981 г., 91 с.
42. Шафажинская Н.Е.// Личностная и профессиональная самооценка студента педвуза. М., 1986 г., с.22
43. Шибутани Т.. Я – концепция и чувство собственного достоинства. Самосознание и защитные механизмы личности. Самара. Изд. Дом «Бахрах», 2003г.